

Monica Papazu, mag. art., organist

Dåben: Korsets sakramente

(i *Nådens sprogdragt: Et forsvar for Folkekirkens liturgiske arv*, Tidehvervs Forlag, 2020, ss. 64-74)

Bønnen er troens spejl

Er der behov for en liturgisk reform? Om der er et behov eller ej, kan primært afgøres ud fra kirkens iboende kriterier. Man kan således antage, at nogle af de nuværende ritualer – såsom dåbens – med tiden har undergået en vis forvanskning, idet de er kommet til at blive præget af en række tvetydigheder og mangler. Hvis dette var tilfældet, hvilket f.eks. kan mærkes i ”udvandingen” af Luthers dåbsritual¹, ville løsningen være ved hånden: En decideret tilbagevenden, sådan som Grundtvig ønskede, til det lutherske dåbsritual med dets stærke teologi i kontinuitet med den universelle kirkes tradition. At forstå den liturgiske reform i dette lys ville netop være at tage troens krav og menighedens åndelige behov alvorligt.

At ændre ritualerne er ellers et delikat spørgsmål, for når noget har vundet hævd, har det – om det så er i overensstemmelse med dets objektive værdi eller ej – fået en plads i menneskenes hjerte. Det har indlejret sig i deres væsen; det danner sammenhæng i deres liv, forbinder nutid og fortid og står som et tegn på båndet med Kristus og hans fællesskab.

Kirkegængerne kommer ikke i kirke af nysgerrighed, for at stifte bekendtskab med en gudstjeneste, som er dem fremmed, men for at tage del i den gudstjeneste, de kender. En gudstjeneste, som i hovedsagen er den samme uanset sted – og endda tid. De kommer i deres dåbs kirke – en kirke, som er meget ældre, end de er. De kommer i den kirke, i hvilken de blev konfirmeret og viet, og hvorfra deres hensøvede blev stedt til hvile. De kommer i de ”huse”, som ”er os som hjemmet så kære”, og hvor de finder det evige, uforanderlige livets midtpunkt: ”Husene dog med kirke-navn, / bygte til Frelserens ære, / hvor han de små tog tit i favn, / er os som hjemmet så kære. / Dejlige ting i dem er sagt, / sluttet har der med os sin pagt / han, som os Himmerig skænker. // Fonten os minder om vor dåb, / altret om nadverens glæde, / hvor skulle før i tro og håb / Herren vi finde til stede, / end hvor det for os prentet står: / *Herren i dag er som i går*, / så er og troen og dåben”².

¹ Christian Thodberg, *Dåben og dåbsritualets historie*, Fønix, 2017, ss. 199-204.

² Grundtvig, ”Kirken den er et gammelt hus”: Her citeret efter 1837-versionen (cf. DDS 323, v. 5-6).

Ritualernes styrke ligger netop i, at de ikke så let lader sig lave om. Gængse liturgiske reformer (den seneste fandt sted i 1992) er ikke et tegn på et stærkt liturgisk liv, men derimod på en krise. En ændring af ritualerne udgør en seriøs fare for kirken, for ritualerne ved netop deres modstand mod forandring er konserverende. Det, de bevarer, er kristentroens grundpiller. De bærer i sig den fundamentale kristendomsforståelse fra de første tider til i dag. De holder én fast på det væsentlige. Således danner de modvægt mod forbigående teologiske trends og dagens flygtige præferencer og korrigerer også, hvad der kan være af præsternes mangler.

Ritualerne er Kristi handling, og i handlingens *hic et nunc* kommer teologien til orde. Ritualerne er nemlig forkyndende. Dåben forkynder, ligesom nadveren forkynder. Det er en kendsgerning, at under de store forfølgelser i det 20. århundrede – i Rusland og i de øvrige østlande, hvor prædiken enten var direkte forbudt eller erstattet med en propagandatekst godkendt (sometider endda skrevet) af kommunistpartiet – var forkyndelsen ikke desto mindre prægnant til stede, fordi ritualerne stod urokkeligt fast. Ritualerne var den prædiken, som ikke kunne holdes på anden vis; ritualerne var den kristendomsundervisning, som ellers var forbudt ved lov. Dette er kirkens lærerige kamperfaring i den afkristnede verden.

Et sådant perspektiv stiller Folkekirkens aktuelle reformbestræbelser sig fremmed over for. Behovet for reform motiveres ikke ud fra teologiske grunde, men ud fra et krav om, at kirken i stedet for at stå fast må følge med tiden og komme den afkristnede verdens ”sekularisering og individualisering” i møde³. ”De nye gudstjenesteformer kommer til af forskellige grunde”, hedder det i rapporten *Folkekirkens liturgi – mellem frihed og fasthed*. ”Nogle ud fra nye anledninger i menneskers liv og nye mærkedage i privatliv og samfundsliv, andre ud fra idealer om at skabe gudstjenester, der har en mere nutidig relevans”⁴.

Tidsånden sætter dagsordenen – ganske modsat kristendommens radikale befaling ”Skik jer ikke lige med denne verden” (Rom 12,2), som i dag lyder med samme intensitet, som den har gjort gennem hele kirkens historie. Ved netop at følge denne befaling blev trosvidnerne til martyrer.

I stedet for den kirke, som består af ”dem, som i kraften af Guds ord / troen og dåben forene”⁵, bliver trosfællesskabet nu reduceret til private kunder – en hån mod den kristne menighed! – selvstændige atomer og forbrugere af en kirkelig vare, som ikke har anden rolle end at sætte lidt

³ *Folkekirkens liturgi – mellem frihed og fasthed: Rapport fra faggruppen vedrørende autorisation*, Folkekirken, 2018, ss. 8, 17.

⁴ Sømmesteds, s. 8. Se: Agnete Raahauge, ”Dåbsforfølgerne i Lindevang kirke”, *Tidehverv*, september 2018, ss. 101-103.

⁵ Grundtvig, ”Kirken den er et gammelt hus” (1837).

kulør på tilværelsen, skabe en stemningsfuld atmosfære og danne en festlig ramme omkring private mærkedage. Tendensen er at sætte en dæmper på kristendommens forstyrrende indhold og erstatte det med et ”nutidsrelevant” antropocentrisk budskab til bekræftelse af den gældende humanistiske ideologi.

Gudstjeneste, ritual, bøn og teologi danner nemlig et hele, hvor hver enkelt del afspejler helheden og bærer dens kraft. Derfor hedder det med rette ”*lex orandi, lex credendi*”, dvs. ”bønnens regel er troens regel”. Dette betyder ikke kun, at den dogmatiske forståelse er bønnens eller ritualets fundament, men også at ændringer i ritualet uvægerligt berører trosindholdet.

Den tætte forbindelse mellem teologi og ritual er uforvarende blevet belyst i den førnævnte rapport i et kapitel, som beskriver det nye dåbsritual, som på eksperimental basis blev indført i Lindevang sogn på Frederiksberg⁶. Borte er trossætningen om, at det er ved dåben, at mennesket bliver adopteret som Guds barn (”den hellige dåb, hvori du gør os til dine børn”). Borte er også forsagelsen af djævelen i form af spørgsmål og svar ved dåben. Indledningsbønnen har fået en ny ordlyd: ”Gud, vores far / Tak for kærlighedens kilde, / som du skaber verden med”, hvilket i sig selv er en kluntet formulering, som om ”kærlighedens kilde” var et instrument, Gud benytter sig af, og ikke Gud selv.

I dette nye dåbsritual går en lige linje fra skabelse til døbt eksistens, *som om intet var sket*; det hele er bare en bekræftelse af noget, som i forvejen er givet. Der er ingen overgang ”fra en status til en anden”⁷. Der er i grunden ingen frelse, for der er intet, mennesket behøver at frelses fra. I denne gnidningsfrie bevægelse fra det ene punkt til det andet – noget, som er fuldstændig fremmed for hele den kristne tradition – kan der ikke længere være tale om det Kors, som sætter skel mellem gammelt og nyt, syndefald og frelse, og om ”genfødselen af vand og Ånd”. Man er så småt på vej til at afskaffe dåben, eftersom man har frarøvet den dens indhold. Dåben er hørt op med at blive forstået som *begivenhed*, ja, som den skelsættende begivenhed i et menneskes liv.

En ”liturgisk reform”, hvor menighedsrådet og den lokale præst skræddersyer egne ritualer, betyder ganske enkelt, at den dæmning af faste mønstre, som både hviler på og udtrykker troens grundsætninger, nu rives ned, og kirken bliver prisgivet de subjektive, vilkårlige meningers tyranni. Derfor er en besindelse på traditionens forståelse af dåben presserende nødvendig.

⁶ Sognepræst Christiane Gammeltoft-Hansen, ”Erfaringer fra et liturgisk frisogn”, i *Folkekirkens liturgi – mellem frihed og fasthed*, ss. 42 ff.

⁷ Christiane Gammeltoft-Hansen har direkte afvist ”en forståelse af dåb, hvor vi går fra en status til en anden” (*Kristeligt Dagblad*, 7. juli 2018): <https://www.kristeligt-dagblad.dk/debatindlaeg/sognepraest-i-lindevang-kirke-vores-daabsboen-faar-ikke-daaben-til-miste-sin-relevans>.

Dåbens grav

De milde tanker, man i dag gør sig om dåben – for intet må støde, gøre ondt, minde mennesket om synden – har intet at gøre med den måde, hvorpå dåben er blevet forstået i den teologiske tradition fra de apostolske tider, oldkirken, kirkefædrene til den lutherske Reformation inklusive. Genfødsel betyder ikke fortsættelse, ikke tidens naturlige fremadskriden, men et *nyt* liv, og det indebærer først at *dø*. Ved dåben foretages nedsænkning i vandet tre gange, hvilket, skriver kirkefædre Kyrillos af Jerusalem og Gregorius af Nyssa, er et symbol på de tre dage, Kristus lå i graven⁸. Det vand, præsten i vore dage nænsomt øser på barnets hoved, er et billede af nedsænkningen, hvor det hele menneske blev neddykket i dåbsvandet, sådan som det stadig praktiseres i den Ortodokse Kirke, som har bevaret det oldkirkelige ritual, og sådan som Martin Luther også krævede⁹. Som Karl Barth så præcist skrev: ”Det er umuligt at forstå dåbens betydning, hvis man ikke bærer i tankerne, at den indebærer en dødstrussel og en udfrielse til livet”¹⁰.

Det handler om død og liv. Om døden af det døde liv, den faldne skabnings syndige og udslukte liv, og om livets gave: Det *sande* liv, som er selve gudsforholdet. Døden må ikke sættes i parentes. Denne død til liv, som mennesket ved den lignelse, som er dåben, får skænket, er nemlig Kristi død og opstandelse. Dette er meningen med dåben, som Paulus skriver i Romerbrevet:

”[V]éd I ikke, at alle vi, som blev døbt til Kristus Jesus, blev døbt til hans død? Vi blev altså begravet med ham ved dåben til døden, for at, som Kristus blev opvakt fra de døde ved Faderens herlighed, således skal også vi leve [vandre i] et helt nyt liv” (Rom 6,3-4 ff.).

Dåbens tegn er Korset. Det kors, som afslører os som syndere og er dommen over vores synd – og som så bringer befrielsen fra synden. Hvad har mennesket at stille op over for Korset? ”[D]åbens tegn”, skriver Karl Barth, ”taler om død. At blive døbt betyder at blive neddyppet, at blive nedsænket i et fremmed element og blive dækket af en rensende flodbølge. Det menneske, som kommer ud af vandet, er ikke det samme, som gik ind i vandet. Det ene menneske dør, og et andet bliver født. [...] Dåben bærer vidnesbyrd for os om Kristi død [...]. Den, som bliver døbt, bliver draget ind i denne begivenheds sfære [...] han forsvinder [...] i denne død. Han bliver

⁸ Kyrillos, patriark af Jerusalem (315-386): Cyril of Jerusalem, *Catechetical Lectures*, XX,4 (*Nicene and Post-Nicene Fathers of the Christian Church*, Second Series, vol. VII, ed. Henry Wace and Philip Schaff, Oxford, New York, The Christian Literature Company, 1894). Gregorius, biskop af Nyssa (335-395): Gregory of Nyssa, *The Great Catechism*, xxxv (*Nicene and Post-Nicene Fathers*, Second Series, vol. V, ed. Philip Schaff and Henry Wace, Oxford, New York, The Christian Literature Company, 1893).

⁹ Christian Thodberg, *Dåben og dåbsritualets historie*, s. 45.

¹⁰ Karl Barth, *The Teaching of the Church Regarding Baptism*, Eugene, Oregon, Wipf & Stock, 2006, s. 11. – At Barth var en lidenskabelig modstander af barnedåb, gør ikke hans traditionsfunderede udlægning af dåben i denne forelæsning fra 1943 mindre værdifuld.

frataget den arrogante illusion om, at mennesker ligner Gud. Hvad er der tilbage af mennesket i lyset af Korset? [...] Det menneske, som synden har magt over og regerer over, er død”¹¹.

Kirkefædrene har konstant insisteret på denne betydning af dåben, som de betegnede som ”Korsets sakramente”. Ambrosius af Milano, som døbte Augustin – han gjorde det ved dagry Påskesøndag i 387 – skriver således: ”Når du dykker ned i vandet, modtager du en efterligning (”*similitudo*”) af Kristi død og begravelse. Du modtager Korsets sakramente”¹².

Den teologiske forståelse afspejlede sig naturligt i ritualets ord. I *Constitutiones Apostolorum*, som sammenfatter kirkens tradition gennem de første tre århundreder, er f.eks. følgende dåbsbøn medtaget:

”Se ned fra himlen og helliggør dette vand [...], så den, der efter Kristi befaling skal døbes, skal *korsfæstes* med Ham og *dø* med Ham og blive *begravet* med Ham og *opstå* med Ham og således få *barnekår* ved Ham”¹³.

Forsager du?

Dåben er fundamentalt død og opstandelse. Det er derfor, at det var almindeligt i oldkirken at forrette dåben Påskesøndag, ”når hanen galer” for første gang¹⁴. Den, som dør med Kristus, opstår sammen med ham. Efter Langfredagens mørke følger Opstandelsens sejrrige lys, og den døbte får del i det. Dåben blev opfattet som lysets gave (”*photismos*”) – et lys, der ikke går ned – og blev fejret med levende kerter.

Oldkirkens dåbsskikke og ritualer var ganske omfattende, og de fortjener at blive nævnt, fordi de er et vidnesbyrd om dåbens betydning.

Dåben indebar først en lang forberedelsesperiode. Oplæringen i den kristne tro (katekumenatet) varede ca. tre år. (Dåben var primært voksendåb, men barnedåb fandt også sted¹⁵.)

¹¹ Karl Barth, *The Epistle to the Romans*, Oxford University Press, 1968, s. 193.

¹² Ambrosius af Milano (340-397), *De Sacramentis*, II,23 (Ambrose, *On the Mysteries and the Treatise on the Sacraments*, New York, Macmillan, 1919).

¹³ *Apostolic Constitutions*, VII,43 (*Ante-Nicene Fathers*, vol. 7, ed. Alexander Roberts et al., Buffalo, New York, Christian Literature Publishing, 1886). Min kursivering.

¹⁴ Hippolytus, *On the Apostolic Tradition*, ed. Alistair C. Stewart, 2nd ed., New York, St Vladimir’s Seminary Press, 2015, XXI,1. – Denne samling tekster, som dokumenterer kirkens praksis i de første to århundreder, tilskrives traditionelt Hippolytus af Rom, som formodes at være død som martyr i 235.

¹⁵ Det er vanskeligt at præcisere, hvor udbredt barnedåben var i de første århundreder. Det, som er sikkert, er, at spædbørn blev døbt *in extremis* (hvis der var risiko for, at barnet ikke ville leve). Kirkefader Gregorius af Nazianz (329-390) f.eks. tilsluttede sig denne praksis, men anbefalede ellers, at man ventede, til barnet var ca. tre år gammelt, så det kunne være bevidst om Guds nådesgerning og om sit ansvar som døbt (Gregory Nazianzen, ”Oration on Holy Baptism”, Oration XL,28: *Nicene and Post-Nicene Fathers*, second Series, vol. VII).

Så stærk var sammenhængen mellem dåb og Kristi død og opstandelse, at indledningen til dåben faldt sammen med den Store Faste. Dåbskandidaterne blev først ”indrulleret”, dvs. skrevet ind i biskoppens bog som et tegn på, at Kristus selv skriver dem ind i Livets Bog, for de skal tilhøre ham. I de 40 dage, den Store Faste varer, modtog dåbskandidaterne yderligere grundig undervisning og blev eksorceret, for mennesket er den slagmark, hvor Kristus kæmper mod synden og besejrer den.

Eksorcismen er nemlig en markering af Kristi kamp. Han tager brydetag med djævelens herredømme. Han bryder de lænker, som mennesket har smedet sig ved sin adskillelse fra Gud, og Han gør det her og nu, idet Han konfronterer ondskaben, som ikke er en abstraktion, men, som den russiske teolog Alexander Schmemmann siger, en nærværende realitet. ”Eksorcismen”, skriver Schmemmann, ”betyder dette: at se ondskaben i øjnene, at erkende dens virkelighed og dens kraft og højt forkynde Guds magt til at tilintetgøre den. Eksorcismen peger på, at den forestående dåb er en sejrsgerning”¹⁶.

Det er Kristus, der lægger besværgelsens ord på præstens læber:

”Far ud du urene ånd, og giv Helligånden rum. [...] Jeg besværges dig du urene ånd, i navn Faders, Søns og Helligånds, at du farer ud og viger fra denne Jesu Kristi tjener”.

Ordlyden her er ikke taget fra oldkirkens ritual, men fra de ritualbøger, som var gældende i den danske kirke efter Reformationen: Peder Palladius’ Alterbog af 1556 og Hans Bagers Alterbog af 1688¹⁷. Det er de ord, Luther selv insisterede på i sine dåbsritualer fra 1523 og 1526¹⁸.

Det, som – takket været Grundtvig – er blevet bevaret indtil i dag, og endda sådan at det bliver gentaget ved enhver gudstjeneste i Folkekirken, er forsagelsen, som oprindeligt var en følge af den befrielse fra djævelen, som besværgelsen bragte. Ved dåben bliver dåbsbarnet (eller den, som bærer barnet og svarer på dets vegne) spurgt: ”Forsager du djævelen? Og alle hans gerninger? Og al hans væsen?” Ved hvert led svares ja.

Forsagelsen, som er en del af den faste tekst, som blev slettet i det eksperimentale ritual på Frederiksberg, er et trosvidnesbyrd. Det er det befriede menneske, som nu selv har fået frimodighed til at trose fjenden – den fjende, som Kristus har besejret.

I oldkirkens ritual blev den omvæltning, som dåben indebærer, understreget ved endnu flere stærke symboler. Forkastelsen af djævelen og hans ”pomp og pragt” (”pompa diaboli”,

¹⁶ Alexander Schmemmann, *För världens liv*, Uppsala, Pro Veritate, 1976, s. 85.

¹⁷ Her noteret med moderne ortografi.

¹⁸ Christian Thodberg, *Dåben og dåbsritualets historie*, ss. 70-73.

som Tertullian siger¹⁹) foregik ved det, at dåbskandidaten vendte sig fra vest til øst, fra mørket til lyset og således gav sig Kristus i vold. Ved Kristus blev paradises port atter åbent for mennesket: ”Når du forsager Satan [...]”, skriver Kyrillos af Jerusalem i sine katekeser, ”bliver Guds paradis, som Han plantede i øst, og fra hvilket vores forfader blev udvist på grund af sin synd, åbent for dig. Dette symboliseres ved det, at du vender dig fra vest til øst, lysets sted”²⁰.

Den store overgang

Kirkefædrene har i deres dåbsteologi konstant fremhævet dåbens dramatiske karakter som passage, ”transitus”, ”Pascha” (overgang). De læste Det Gamle Testamente i lyset af Det Nye, og Det Gamle Testamente åbnede sig for dem som symboler, tegn, forvarsler, ”testimonia” om Kristi gerning. Dåben viser sig således at svare både til overgangen over det Røde Hav, hvor ulydigheden drukner og et nyt liv i frihed gryr for mennesket, og til syndfloden, hvor den syndige menneskehed går til grunde, men hvor Gud sørger for, at Noah og hans familie bliver frelst i arken²¹. Det, som arken symbolsk henviste til, var Korsets træ: redningsplanken for mennesket. I den danske kirkes dåbsritualer af 1556 og 1688 var billederne af det Røde Hav og af syndfloden også medtaget²². Dette var ganske naturligt, for de danske ritualer fulgte dengang Luthers døbebøger med det eksplicite afsnit om ”syndfloden”, som dræber ulydigheden, og som i form af dåben er en ”salig”, ”frelsende syndflod”, der ”bortskylder alt det”, vi ”har fra Adam”, og bringer os i sikkerhed ”i kristenhedens hellige ark”²³.

Som arketyrisk symbol signalerer vandet på paradoksal vis den uforsonlige modsætning mellem død og liv, for vandet er både dødbringende og livgivende. Vandet er på den ene side tilintetgørelsens middel – det er et udtryk for Guds *vrede* og for *dommen* over synden – og på den anden side det urelement, af hvilket jorden og de levende væsener opstod. Dåbens vand er de oprindelige vande, som Guds Ånd svævede over, og af hvilke den nye skabelse, det nye menneske

¹⁹ Tertullian (160-225), *De Spectaculis (On Shows)*, IV,1-3 (*Ante-Nicene Fathers*, vol. III, *Latin Christianity*, ed. Alexander Roberts et al., New York, Christian Literature Publishing, 1885).

²⁰ Cyril of Jerusalem, *Catechetical Lectures*, XIX,9 (*Nicene and Post-Nicene Fathers*, vol. VII).

²¹ F.eks. Ambrose, *De Sacramentis*, I,20-24; II,1.

²² Se citater i: Agnete Raahauge, ”Dåbsforfølgerne i Lindevang kirke”, ss. 102-103.

²³ Christian Thodberg, *Dåben og dåbsritualets historie*, ss. 71-72.

nu opstår: ”genfødselen af vand og Ånd”²⁴. Endnu et billede melder sig: Vi er ”små fisk, som efter vores ΙΧΘΥΣ Jesu Kristi eksempel er født i vandet”, skrev Tertullian²⁵.

I dåben bliver det gamle menneske – den gamle Adam, syndens menneske – udslettet, og et nyt menneske opstår. I Luthers ord: ”Disse to ting – at dykkes ned under vandet og atter komme op – betegner dåbens kraft og virkning, som består i, at den gamle Adam dræbes, og at det nye menneske opstår”²⁶.

Der er ingen kontinuitet her, men brud. Dåben er en genfødselse, en ny skabelse, en restaurering, en gendannelse af mennesket i Guds billede, det oprindeligt blev skabt i: ”Ligesom Han [Gud] gav det, som ikke før var, at være til [*creatio ex nihilo*], ligesådan skabte Han på ny det, som allerede er til [...], og restaurerede det syndefaldne billede” – i dåben modtager mennesket atter ”det hele billede”, hedder det hos Gregorius af Nazianz²⁷.

Det er denne restaurering, den hvide dåbskjole symboliserer den dag i dag. Det er tegnet på, at man har iklædt sig Kristus, ”den anden Adam”, og at man i Kristus har fået ”barnekår”, dvs. er blevet adopteret, idet man har modtaget Kristi ånd, den ånd, som i os råber ”Abba, Fader!” (Gal 4,6). Det er ved dåben, at mennesket, som i forvejen er Guds skabning, får skænket den værdighed at være Guds barn, dvs. at være det, det fra begyndelsen var kaldet til at være, men som blev tabt ved syndefaldet. For Guds billede er dynamisk. Det angiver retningen for menneskelivet; det viser, at mennesket er skabt til gudsforhold. ”Du har skabt os til dig, o Herre”, som Augustin skriver²⁸.

Korsets tegn

Dåben står under Korsets tegn. Det er det afgørende, og det præger også de ord, i hvilke vi taler om dåben: Mens mange af de europæiske sprog har fulgt det græske, hvor ordet for dåb henviser til vand og derved renselse (”baptism”, ”dåb”, ”Taufe”), taler russisk såvel som de øvrige slaviske sprog direkte om Korset: ”kresjtjenie”, dvs. dåb, og ”krestit”, at døbe, er udledt af ”krest”, dvs.

²⁴ Jean Daniélou, *The Bible and the Liturgy*, Notre Dame, Indiana, University of Notre Dame Press, 1956, 1966, kap. ”The Types of Baptism: Creation and the Deluge”, ss. 70-85. Daniélous bog er et af de allerbedste værker om oldkirkens forståelse af sakramenterne og om den tætte forbindelse mellem Skriften og liturgien.

²⁵ Tertullian, ”On Baptism”, kap. I (*Ante-Nicene Fathers*, vol. III). ΙΧΘΥΣ, det græske ord for ”fisk”, kristendommens symbol, indeholder forbogstaverne i *Iésous Christos Theou (h)Yios Sótér* (Jesus Kristus, Guds søn, frelser).

²⁶ Martin Luther, *Den Store Katekismus*, overs. af Leif Grane, Det Danske Bibelselskab, 1976, s. 160.

²⁷ Gregory Nazianzen, ”Oration on Holy Baptism”, Oration XL,7; 32; 34.

²⁸ Augustin, *Bekendelser*, I,1.

kors. I dåben modtager man nemlig Korsets tegn²⁹. Det nuværende ritual i Folkekirken siger det stadig: ”Modtag det hellige korsets tegn både for dit ansigt og for dit bryst, til et vidnesbyrd om, at du skal tilhøre den korsfæstede Herre Jesus Kristus”.

Den døpte bliver mærket med Korsets tegn. Som kirkefædrene skrev: Man bliver brændemærket som et får, der bærer ejerens mærke, hyrdens mærke – ”den gode hyrde, som sætter sit liv til for fårene”. Man bliver tatoveret som soldaterne, der bærer deres generals tegn på deres krop, for man er nu blevet ”indrulleret i den Store Konges hær”³⁰.

Dette tegn signalerer et ejerforhold: ”at du *skal tilhøre* [eller endnu stærkere: *du tilhører!*³¹] den korsfæstede Herre Jesus Kristus”, og det er samtidig et kamptegn. Man er blevet indrulleret i ”*militia Christi*” som Kristi soldat. Siden kristendommens første tider er dåben blevet forstået som et militært sakramente (”*sacramentum militiae*”), hvor Kristus mærker mennesket med sin kamps, sin lidelses og sin sejrs tegn og sender det ud som soldat i den åndelige strid, som livet består af. Man er blevet taget i tjeneste og skal bære vidnesbyrd om den herre, man tjener.

Den kampånd, som er så karakteristisk for Paulus, har været kendetegnende for Kristi vidner igennem hele kristendommens historie. Det er, hvad Ignatius (Antiokias biskop, som i 107 blev dømt ”*ad bestias*”, dvs. til at blive kastet for vilde dyr i Rom) skrev til Polykarp af Smyrna, som selv ville lide martyrdøden i 155/156: ”Umag jer for at takkes jeres feltherre, for det er jo af ham, I får sold; lad der ikke findes én eneste desertør iblandt jer. Hold fast på jeres dåb som et skjold, jeres tro som en hjelm, jeres kærlighed som en lanse og på tålmodigheden som den fulde udrustning”³².

”Du *skal tilhøre* [*du tilhører!*] den korsfæstede Herre Jesus Kristus”: Det betyder, at man ikke er sin egen herre – og heller ikke er bundet til denne verdens afguder, som jo gerne vil bilde én ind, at man er sin egen herre, når man adlyder dem. I dåben bliver det sagt til enhver af os, skriver Karl Barth, ”at han i kraft af Jesu Kristi død og opstandelse, som er sket for hans skyld, ikke længere er sin egen herre. At han er forpligtet over for sin Befrier. At han, som i sandhed og fuldstændigt er blevet sat i frihed, i sandhed og fuldstændigt er blevet bundet. [...] Han har fået en Herre”³³.

²⁹ Ambrose, *De Sacramentis*, II,13.

³⁰ Cyril of Jerusalem, *Catechetical Lectures*, III,3; Jean Daniélou, *The Bible and the Liturgy*, ss. 55-60 ff.; Schmemmann, *Of Water and the Spirit: A Liturgical Study of Baptism* (1974), London, SPCK, 1976, ss. 124-127.

³¹ Da ”skal” kan misforstås som noget futurisk, er det uden tvivl bedre, som Christian Thodberg foreslog, at erstatte ”du skal tilhøre”, med den klare erklæring ”du tilhører den korsfæstede ...” (*Dåben og dåbsritualets historie*, s. 219).

³² Ignatius, brevet til Polykarp, VI,2. Citeret i Peter Schindlers oversættelse, *De apostolske fædre*, København, H. Hagerup, 1948, bd. I, s. 184.

³³ Karl Barth, *The Teaching of the Church Regarding Baptism*, s. 33.

*

At påstå, at dåben kun er en fejring af Guds skabende kraft og ikke en omvæltning, en død og en opstandelse, ja, Kristi død og opstandelse for vores skyld, er egentlig at sige, at synden er en bagatel og Kristi Kors ikke har meget at betyde. Det kan godt ske, at den søde tale falder godt i nutidens sarte ører, men den bringer ingen åndelig næring. Den fratager Evangeliet både dets *glædelige* karakter og dets karakter af guddommelige *nyheder*.

Dåben er en genfødsel ("*sacramentum regenerationis*"), den er den anden fødsel. For den første fødsel fører – som man vel véd – til døden, men den anden fører "til det evige liv"³⁴. Skulle vi ikke glæde os over det? Skulle vi ikke med Luther sige, at dåben er en "stor og herlig ting"?! Dåben, skriver Luther, "skaffer os Djævelen fra halsen, skænker os Gud, undertrykker og borttager synden, hver dag styrker den det nye menneske, og den varer ved, lige til vi kommer fra denne elendighed til den evige herlighed"³⁵.

Vejen ud af den liturgiske krise er en vej tilbage til kristentroens fundament.

³⁴ Gregory of Nyssa, *The Great Catechism*, xxxiii.

³⁵ Martin Luther, *Den Store Katekismus*, s. 163.